

Президія НАН України розглянула

На початку чергового засідання Президії НАН України 11 липня 2014 року академік НАН України Б.Є.Патон привітав голову Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти Л.М.Гриневич, присутню на засіданні, і подякував за уважне ставлення до проблем Академії та глибоке розуміння місця і ролі науки у розвитку держави.

Він високо оцінив співпрацю вчених Академії з Комітетом Верховної Ради України з питань науки і освіти, спрямовану на внесення необхідних змін у регулювання наукової сфери і нагадав, що Національна академія наук України брала активну участь у підготовці проекту нової редакції закону про наукову та науково-технічну діяльність, і на сьогодні більшість принципових пропозицій і зауважень Академії враховано.

Також президент НАН України наголосив, що в цілому співпраця з Верховною Радою України завжди була і буде важливим пріоритетом діяльності Академії й запевнив про готовність співпрацювати з вищими органами державної влади у вирішенні найважливіших завдань соціально-економічного і культурного розвитку України.

Далі академік НАН України Б.Є.Патон запросив до слова голову Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти Л.М.Гриневич.

Л.М.Гриневич відзначила, що Україна сьогодні перебуває у важкому стані. У ці складні часи надзвичайно важливо закласти фундамент майбутнього становлення і розвитку держави. Таким фундаментом можна вважати освіту і науку.

Верховною Радою прийнято Закон «Про вищу освіту». Він максимально адаптований до Європейських стандартів. Зараз Комітетом проводиться робота з Юридичним управлінням Апарату Верховної Ради України з підготовки його остаточної редакції та підписання Головою Верховної Ради України. На цьому тижні він буде надісланий до Президента України.

Голова Комітету нагадала, що 2 липня 2014 року проведено парламентські слухання з питання «Про стан та законодавче забезпечення розвитку науки та науково-технічної сфери держави». Слухання надзвичайно важливі для подальшого розвитку науки. Підготовлено проект нової редакції закону «Про наукову і науково-технічну діяльність». Його прийняття надасть можливість створити сприятливі умови розвитку науки, підвищити її вплив у становленні інноваційної економіки держави. У підготовці цих слухань брали участь й представники Академії.

За матеріалами слухань Комітетом готується проект рекомендацій, який планується затвердити на пленарному засіданні Верховної Ради.

Далі вона повідомила, що четверта сесія Верховної Ради України ще не завершила свою роботу. Передбачається у період з 22 по 25 липня та з 12 по 15 серпня провести пленарні засідання. На цих засіданнях, на її думку, вдасться прийняти дві постанови Верховної Ради України (реєстр. № 3116 та № 3117). Це постанова «Про призначення у 2014 році іменних стипендій

Верховної Ради України для найталановитіших молодих вчених» та «Про присудження Премії Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим в галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок за 2013 рік» (кошти на їх реалізацію вже передбачені кошторисом Верховної Ради України).

Це стосується також законопроекту (реєстр. № 3046) «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо розміщення науковими установами та організаціями власних надходжень)». Прийняття відповідних змін впливає також із нещодавно прийнятого закону України «Про вищу освіту».

Л.М.Гриневич зупинилася на особливостях бюджетного процесу на 2015 рік, розпочатого Міністерством фінансів України, яким безпідставно Національну академію наук України та національні галузеві академії було позбавлено статусу головних розпорядників коштів. Крім того, потребують вирішення проблеми, які постають у зв'язку з переведенням видатків на науку з видатків розвитку – у видатки споживання.

З цих питань Комітет звернувся до Прем'єр-міністра України та Міністра фінансів України. Л.М.Гриневич висловила надію, що Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти вдасться виправити ситуацію.

На закінчення Л.М.Гриневич вручила цінні подарунки Голови Верховної Ради України групі співробітників НАН України.

Далі члени Президії НАН України та запрошені заслухали й обговорили співдоповіді голови Головної редакційної колегії «Великої української енциклопедії» академіка-секретаря Відділення фізики і астрономії НАН України академіка НАН України В.М.Локтева та директора Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво» доктора історичних наук Ю.І.Шаповала про стан підготовки «Великої української енциклопедії».

В обговоренні взяли участь академік НАН України Б.Є.Патон, директор Інституту історії України НАН України академік НАН України В.А.Смолій, в.о.академіка-секретаря Відділення інформатики НАН України, директор Інституту програмних систем НАН України академік НАН України П.І.Андон, директор Інституту української мови НАН України доктор філологічних наук П.Ю.Гриценко, в.о.директора Інституту енциклопедичних досліджень НАН України кандидат філологічних наук М.Г.Железняк, академік-секретар Відділення біохімії, фізіології та молекулярної біології НАН України, директор Інституту біохімії ім.О.В.Палладіна НАН України академік НАН України С.В.Комісаренко, радник Президії НАН України академік НАН України І.М.Дзюба.

Було зауважено, що у співдоповідях порушено важливі питання, пов'язані з реалізацією фундаментального наукового проекту загальнонаціонального значення – створенням багатотомної «Великої української енциклопедії».

Обговорення показало, що за час роботи над проектом прийнято важливі організаційні рішення: сформовано Головну редколегію, Науково-редакційну раду та Комісію НАН України з лінгвістичного забезпечення створення Енциклопедії. Затверджено Концепцію й Календарний план підготовки та видання Енциклопедії. Вже почалася й практична робота над самою Енциклопедією. У співпраці з Державною науковою установою «Енциклопедичне видавництво» із широким залученням провідних фахівців національних галузевих академій наук та університетів розроблено Словник Енциклопедії, створено сайт проекту.

Водночас у процесі цієї роботи виникли серйозні труднощі, пов'язані, насамперед, з відсутністю необхідного державного фінансування підготовки видання.

Крім того, у ході роботи над проектом стала очевидною нагальна потреба у збільшенні загальної кількості томів Енциклопедії та коригування строків її підготовки.

Президія НАН України визнала за доцільне для вирішення зазначених проблем підготувати спільно з Держкомтелерадіо України, Державною науковою установою «Енциклопедичне видавництво» детально обґрунтоване звернення до Президента України щодо коригування обсягів та строків підготовки Енциклопедії, а також стосовно належного фінансового забезпечення цього фундаментального науково-видавничого проекту.

Було висловлено сподівання на подальше тісне та ефективне співробітництво з Державним комітетом телебачення і радіомовлення України, зокрема у вирішенні науково-організаційних, матеріально-технічних та фінансових питань підготовки Енциклопедії.

Президія НАН України ухвалила відповідний проект постанови.

Потім Президія НАН України заслухала і обговорила доповідь президента НАН України академіка НАН України Б.Є.Патона про стан виконання у 2014 р. Плану з реалізації завдань і заходів Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014-2023 рр.

У доповіді та виступах віце-президента НАН України академіка НАН України А.Г.Наумовця, віце-президента НАН України, директора Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України» академіка НАН України В.М.Гейця, голови Західного наукового центру НАН України академіка НАН України З.Т.Назарчука було зауважено, що у поточному році має бути виконана майже третина передбачених Концепцією заходів, а також закладені підвалини успішної реалізації всіх інших заходів і Концепції в цілому.

На виконання відповідної постанови Президії НАН України було проведено моніторинг стану реалізації цього плану по всіх стратегічних напрямках або розділах Концепції. Моніторинг засвідчив, що по окремих завданнях і заходах, передбачених Концепцією розвитку НАН України, вже проведено досить значну роботу.

Фахівці Академії взяли активну участь у підготовці пропозицій до нової редакції Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» й у нещодавніх парламентських слуханнях з питання «Про стан та законодавче забезпечення розвитку науки та науково-технічної діяльності». Пропозиції НАН України практично повністю враховані як у згаданому законопроекті, так і у проекті рекомендацій до парламентських слухань. Було підкреслено, що ці пропозиції стосуються вирішення таких важливих і передбачених Концепцією питань, як фінансове і матеріально-технічне забезпечення досліджень в Академії, захист інтелектуальної власності і в цілому створення більш сприятливих умов для наукової та інноваційної діяльності в Україні.

Практично завершено роботу з підготовки проекту Закону України «Про Національну академію наук України». Цей дуже важливий документ планується розглянути на засіданні Президії НАН України до кінця цього року після ретельного обговорення в секціях, відділеннях і провідних інститутах.

Крім того, секції та відділення Академії за участю національних галузевих академій наук підготували пропозиції з формування пріоритетних тематичних напрямів фундаментальних досліджень на наступний середньостроковий період, що необхідно для подальшої ефективної роботи Академії з координації наукових досліджень.

Приклади успішної роботи наводилися й за іншими напрямами Концепції. Зокрема, вже при 11 відділеннях Академії створені ради молодих учених.

Важливу роботу за напрямом, що стосується сприйняття науки суспільством, проведено за ініціативи та активної участі академіка НАН України А.Г.Наумовця. Підготовлені відповіді та коментарі на запитання щодо діяльності НАН України й організації науки в Україні, які найчастіше обговорюються в ЗМІ. Зараз підготовку цих матеріалів завершено і найближчим часом вони будуть розміщені на веб-сайті НАН України.

Проте як засвідчив проведений моніторинг, роботу з реалізації Концепції розвитку НАН України треба суттєво активізувати. І, головне, прискорити виконання заходів з принципово важливих питань.

Зокрема, досі фактично не розпочато роботу із формування спільних міжакадемічних цільових наукових програм НАН України і національних галузевих академій наук з пріоритетних напрямів досліджень, які мають бути започатковані в 2015 р.

Те ж саме стосується й завдання з вдосконалення нормативних засад діяльності наукових рад та інших дорадчо-консультативних органів, перегляду їх мережі. Лише одне відділення Академії, а саме Відділення фізики і астрономії НАН України, підготувало конкретні пропозиції з цього питання.

Незадовільно в цілому ведеться робота з налагодження дієвих зв'язків із галузевими міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, більш широкого залучення фахівців Академії до роботи у складі відповідних науково-технічних рад. На цей час це питання вирішено лише з Міністерством енергетики та вугільної промисловості України. Проте

якнайширше використання науково-експертних можливостей Академії для забезпечення основних напрямів діяльності міністерств і відомств України, розв'язання актуальних галузевих проблем є вкрай важливим.

Потребує особливої уваги та більш активної роботи розроблення критеріїв та методики оцінювання результативності наукових організацій, їх структурних підрозділів. Відповідні нормативні документи, в тому числі нове положення про перевірку та оцінювання наукової й науково-організаційної діяльності науково-дослідної установи НАН України, потрібно обов'язково затвердити у поточному році. Це необхідно для ефективності подальшої роботи з оптимізації мережі та структури установ Академії. У наступному році Академія має провести державну атестацію наукових установ, і саме розроблена методика повинна бути покладена в основу цієї атестації.

Одним із найважливіших завдань Академії було визначено роботу установ Академії в інтересах національної безпеки і оборони. Зараз за відповідним завданням Плану заходів з реалізації Концепції вже проведено інвентаризацію та підготовлено інформаційний масив з близько 100 розробок і технологій подвійного використання. Президія НАН України визнала за доцільне доручити академіку НАН України В.П.Горбуліну як раднику Президента України всіляко сприяти врахуванню цих пропозицій з огляду на те, що Президент України нещодавно висловився щодо скорочення витрат на наукові програми на користь збільшення обсягів державного оборонного замовлення.

На завершення розгляду питання Президія НАН України підкреслила, що план заходів з реалізації Концепції не є статичним документом. Він має систематично уточнюватися та доповнюватися новими актуальними заходами. Тому доцільно вже у жовтні знову розглянути на засіданні Президії НАН України стан виконання заходів з реалізації Концепції.

Було прийнято проект постанови з цього питання.

Крім того, Президія НАН України заслухала інформацію про перепідпорядкування Президії НАН України Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім.Г.М.Доброва НАН України; про внесення змін до складу Експертної ради з питань оцінювання тем фундаментальних науково-дослідних робіт при Національній академії наук України; про присвоєння Інституту регіональних досліджень НАН України імені академіка НАН України М.І.Долішнього; про створення Музею НАН України; про затвердження нового складу редакційної колегії загально-академічного журналу «Наука та інновації»; про стан науково-експедиційного флоту НАН України; також було розглянуто низку кадрових і організаційних питань та прийнято рішення про нагородження відзнаками Національної академії наук України.

Секретаріат Президії НАН України